

УДОСКОНАЛЕННЯ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ У ВУЗАХ СИСТЕМИ МВС УКРАЇНИ

В.С. Венедиктов, д-р юрид. наук

ДЕЯКІ НАПРЯМКИ МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ В ВУЗАХ МВС УКРАЇНИ

Подальший розвиток відомчої системи освіти на порядок денний гостро ставить питання удосконалення організації навчально-виховного процесу, консолідації зусиль на підготовку висококваліфікованих кадрів. Формування такого професійного ядра зі спеціалістів усіх напрямків діяльності ОВС, їх уміння працювати в нових умовах становлення та розвитку державності потребує єдиного методичного забезпечення організації та якості їх підготовки. Сьогодні вищі навчальні заклади системи МВС України самостійно і в повному обсязі ще не спроможні вирішити всі питання методичного забезпечення навчально-виховного процесу, здійснення кваліфікаційних вимог по підготовці відповідних фахівців. Таке становище пов'язане з заснуванням невеличких вузів в обласних центрах, відсутністю належної навчально-методичної бази і достатньої кількості професорсько-викладацького складу.

Науку і навчальний процес в таких вузах треба інтегрувати відповідно до єдиної концепції розвитку національної та відомчої освіти, до створення науково-навчальних комплексів на базі тих вузів, де є такі можливості. У сучасних умовах у сфері відомчої освіти науково-навчальними комплексами могли б стати Університет внутрішніх справ і Українська Академія внутрішніх справ, як найбільш потенційні в усіх напрямках діяльності вузи МВС. Відомча освіта повинна бути органічною складовою частиною єдиної державної безперервної освітньої системи України, але на відміну від орієнтації на підготовку фахівців широкого профілю спрямована, перш за все, на якісне кадрове забезпечення конкретних галузей діяльності органів внутрішніх справ. Вирішенню цього завдання сприятиме запровадження безперервної, ступеневої та рівневої професійної підготовки, здатної до саморозвитку, такої, що синтезує прогресивний вітчизняний і зарубіжний досвід та новітні наукові досягнення. Ступенева підготовка кадрів МВС України забезпечує широкі можливості освіти в задоволенні професійних потреб особи та суспільства, підвищенні соціальної значущості, престижу фундаменталь-

них знань у своїй галузі діяльності з урахуванням взаємозв'язку усіх видів навчання. Вона повинна базуватися на інтегрованих навчальних планах, типових учбових програмах тощо. Це дасть змогу мобільно використовувати власні резерви освітніх закладів системи МВС, створити умови для кадрового самозабезпечення. Зміст освіти у відомчих навчальних закладах МВС України має, в першу чергу, забезпечувати виконання єдиних вимог щодо оволодіння фундаментальними знаннями фахівцями відповідних кваліфікаційних рівнів. Вони мають право формувати і свої науково-педагогічні концепції, моделювати навчально-виховний процес, але це не повинно призводити до зниження якості підготовки спеціалістів. Утворений при Українській Академії внутрішніх справ Республіканський учбово-методичний центр не вирішує усіх питань, пов'язаних з методичним забезпеченням єдиної навчально-виховної політики в вузах системи МВС. Потрібен колегіальний орган з осіб, що мають досвід методичної роботи. З цією метою необхідно створити науково-методичну раду при ГУК МВС України з представників відомчих вузів, яка б розробляла і сприяла впровадженню у навчальний процес відповідних програм з учбових дисциплін, сучасної організаційної технології та результатів наукових досліджень, пропагувала б новітні досягнення педагогічної думки та інший освітньо-професійний матеріал. Така рада змогла б якісно і ефективно, на конкурсній основі організувати навчально-методичну роботу в усіх вузах по всіх напрямках підготовки фахівців. Цей підхід не позбавляє їх тієї автономії, яка належить вузу у відповідності до акредитації та затвердженого статуту, визначеної в межах прав та обов'язків.

До науково-методичної ради слід залучати також і провідних спеціалістів державних установ, експертів-практиків, керівників підрозділів МВД для обговорення та корекції навчальних планів і програм.

Для того, щоб навчальний процес якісно здійснювався у напрямку потреб практики, відповідним підрозділам МВС доцільно розробити кваліфікаційні характеристики для всіх посад співробітників органів внутрішніх справ, встановити рівень вимог до освіти (молодший спеціаліст, бакалавр, спеціаліст тощо) і в залежності від цього визначити оптимальну кількість вузів різного рівня акредитації та необхідну кількість майбутніх фахівців. Треба, щоб відповідні відділи та управління МВС були діючими кураторами навчальних закладів, у яких здійснюється підготовка спеціалістів для їх служб. Тільки тісне спілкування нав-

чальних закладів з практичними органами надасть ефективний імпульс у дійсно прикладному навчанні і методичному забезпеченні якості підготовки відповідних фахівців. Тому більшу увагу слід надати підготовці процесуальних документів, оформленню їх у макети кримінальних справ чи в макет дізнавальної справи, а також діловим іграм, які б за своїм змістом поєднували теоретичні знання з практичними навичками, формували професійні якості майбутнього спеціаліста.

Відомчий, специфічно міліцейський вуз повинен відрізнятись від цивільного вузу, мабуть, не тільки форменим одягом курсантів та повним державним їх утриманням, а передусім якісною підготовкою фахівців для органів внутрішніх справ.

Велику роль як у методичному забезпеченні, так і в здійсненні навчального процесу відіграє бібліотека вузу. На жаль, скрутне фінансове становище країни не дає реальної можливості вагомо формувати книжковий фонд бібліотек. Але поліпшення в цій справі можна досягти шляхом розкриття творчого потенціалу кафедр вузів. Щорічно кафедрами планується методична робота в обсязі 200 і більше годин на кожного викладача, але використання цього часу взагалі не адекватне результатам виконаної роботи. Сьогодні на порядок денний виходить більш масштабна робота, ніж кафедральні тексти лекцій чи окремі невеличкі методичні рекомендації. Треба готувати свої підручники та навчальні посібники на рівні підручників, які охоплювали б якщо не всю навчальну дисципліну, то найбільш вагомі її розділи. У цьому напрямку можна поєднати зусилля кафедр різних вузів, створивши відповідні творчі колективи.

Підвищенню якості навчального процесу мають сприяти методичні та методологічні семінари професорсько-викладацького складу однорідних чи споріднених навчальних дисциплін. Через ці семінари повинна оцінюватися якість викладання і зміст навчання з урахуванням конкретної спеціалізації.

У процесі удосконалення навчального процесу в вузах вагоме місце займають факультети. Сьогодні їх структурна побудова та територіальна самостійність дозволяють здійснювати підготовку фахівців за окремими спеціалізаціями: слідчо-криміналістична, оперативно-розшукова, соціально-психологічна, аналітична та ін. Така спеціалізація у підготовці фахівців відповідає потребам практики. Але для цього також потрібна і належна навчально-матеріальна база: учбова чергова частина, учбова оперативна маши-

на, учбові експертні лабораторії, кабінет слідчого та інші навчальні полігони з відповідним обладнанням. Маючи свій навчально-практичний комплекс, кожний факультет мав би можливість здійснювати якісну практичну підготовку фахівців конкретної спеціалізації, які готові зразу ж після закінчення вузу приступити до практичної діяльності, до виконання своїх обов'язків на належному рівні.

Надійшла до редколегії 07.10.95 р.

Р.Б.Шишка, канд.юрид.наук

ЦИВІЛЬНА ПРАВОСУБ'ЄКТНІСТЬ ВИЩИХ УЧБОВИХ ЗАКЛАДІВ

Вищі учбові заклади займають чільне місце в системі юридичних осіб, покликаних вирішувати пріоритетні державні завдання в сфері соціально-культурного будівництва і тим самим формувати інтелектуальний і економічний потенціал України. Освіта, як соціальний інститут, притаманний будь-якому суспільству, виникає не зразу в готовому і гармонічно збалансованому вигляді. Вузи України мають відносну самостійність і збалансованість, наступництво в історично перехідних системах освіти [1, с.7-27]. Через це будь-які кардинально різкі переходи до інших методів та організаційно-правових форм діяльності освітянських закладів в Україні мають тенденцію до інерційності, збереження накопичених історично і уже апробованих підходів в організації та здійсненні державної політики в галузі освіти. Тим більше, що за застарілою традицією, вводячи щось нове, забувають, як мінімум, дві важливі речі: чітку розробку механізму впровадження цього нововведення та його матеріальне забезпечення.

Переживаючи нелегкі часи, вища школа України все ж таки розвивається, хоча і не без бажання іноді "поставити воза попереду коня". Маємо на увазі надання статусу вищих навчальних закладів технікумам, котрі не мають матеріальної бази, суттєво в ряді випадків відстають від вимог вищої школи щодо науково-педагогічного персоналу; необдумане різке збільшення кількості університетів; запровадження магістратури і бакалавратури тощо. Інколи доходить до смішного: вузи, що не мають жодного кандидата юридичних наук, беруться готувати спеціалістів юридичного профілю. А в результаті випускник такого вузу (технікуму), складаючи вступні іспити в вузи вищого ступеня, виявляє елементарне невігластво.